

С т а н о в и щ е

по конкурс за придобиване на
образователната и научна степен „доктор” на
НАТФИЗ по направление 8.4
„Театрално и филмово изкуство”, „Факултет екранни изкуства”
с кандидат Василена Николаева Горанова

**Изготвил становището проф. Д-р Теодор Янков Янев
НАТФИЗ „Кр. Сарафов”**

Кратка научно биографична справка

Василена Горанова завърши преди години бакалавърска степен Филмов и ТВ оператор. Дипломира се с амбициозен малък филм и запомняща се теоретична работа на тема „Драматургия и цвят”. В последствие филмопроизводството я постави в позицията на едни от най-добрите фокус пулври в България. Кратковременното присъствие в Университет в Германия в специалност „Светлинен дизайн” ме накара да и предложа да работи по тази тема в докторантската степен на обучение.

Изследователска дейност, резултати, приоритети, приноси

Дисертацията е позиционирана в три глави, увод, заключение и приложения. Пишейки това становище не мога да не отделя някой важни етапи от общата ни работа, между докторант и научен ръководител. Най-важното ни решение беше свързано с крайното формулиране на основната теза и от там необходимото последвало преструктуриране. Дипломантката буквално израстна в научна посока в процес на работата. Това до голяма степен отдавам на стройната учебна програма за докторантите на НАТФИЗ, упоритостта и естествено взаимното разбиране при изграждане на една тема свързана с нещо ново, като професия и философия. Именно за

това в уводната част „Уточняване на терминологията” беше първата стъпка към конкретизиране на езика, с който ще борави научния труд.

Първата глава е теоретичен обзор на всички аспекти на физическия и творчески потенциал на светлината. Докторантката намира всички възможни сфери на светлинно съществуване (приложение), като някои от тях са необичайни, например *езикознание или философия*. В анализа за използването на светлината за конкретни цели, много прагматично са конкретизирани различните аспекти - „осветеност”, „скулптиране” (спорно определение в нашата терминология, може би пластика или триизмерност), „селективност” – акцентирание в сюжетно важната част, „атмосфера”, „взаимодействие”, „движение”, „стил”...изреждам всичко това, защото то доказва всеобхватността на светлинните изяви и от там може да се правят аналитични препратки в многопластовостта на разработката. Априори темата за светлинния дизайнер намери своя акцент в сценичното осветление, но не можем да отменим факта, че в определени моменти работата на сценичния дизайнер ще се обвърже с работата на отговорния оператор. Именно това е заложено в подглавата „Съпоставки на сценично и екранно изкуство”. В насочеността на труда по-голям дял има работата върху сценичното осветление и това логично налага да се направи исторически обзор и анализ на творците, които създават принципите на сценичните светлинни решения. Адолф Апия е едно от водещите имена в сценичното решение от сценографска, а после и в светлинната постановка, търсейки красотата от присъствието на човека на сцената. От друга страна Апия налага аналитичен образ на своите сценични визии, като конкретизира най-модерните за времето си светлинни възможности. Драматургията със светлина е теоретичен анализ на мислите, идеите и реализацията на неговите светлинни решения, които повлияват на Йозеф Свобода и на много творци чието дело е обвързано със светлинните решения. Няма да изреждам имената на още десетина творци

световни светлинни дизайнери, които представя Докторантката, но ще отбележа аргументираното преливане от темата за сценичното осветление, към светлинни решения за осветяване на архитектура в творчеството на Ричард Кели, който налага своята концепция за трите глобални типа осветление – fokal glou – акцентна светлина, ambient lumen escence – фоновата светлина, play of brilliants – динамична светлина чрез цветови промени.

„Сянката като проекция на светлината” е любопитна подглава, защото в нея философското начало е впрегнато да прагматизира дуалната връзка светлина – сянка. Много често сянката е част от светлинната композиция и създава опора на обекта, визуална връзка в контекста на общото изображение и рамкира зоната, подчертавайки я. Много е важно, когато анализираме светлината да мислим за сянката която „произвеждаме”, защото така се приближаваме до светлинния реализъм, но и до предизвикателството да не отвлечаме внимание чрез множеството паразитни сенки от прожекторите формирали съответната светлинна схема. Трябва да се отбележи строгият стил в посока научна терминология, както и обобщаващия подход в анализа. Това е заложено и в подглавата „Принципи на светлинния дизайн за сценичното изкуство” като своеобразен преамбюл към основната Втора глава „Светлинният дизайнер и светлината”.

Сливането на чувство и интелект е началото на творческия процес за създаване на дизайн. Аз бих добавил като прибавим и талант – за създаване на изкуството в многобройните му изяви. Тази глава е гръбнакът на дисертационния труд защото обстойно са разгледани спецификата, компетенциите и аспектите на изява на светлинния дизайнер.

В процес на разработката достигнахме до основната изява на светлинния дизайнер – сценичното изкуство. Но наред с това не може да отменим факта адаптация на светлинните решения за подвижно изображение –

телевизия, кино, мултимедия – „медиатизация”, както определя Патрик Павис процеса на обмен между театър и медии.

За мен подглавата „Светлинен дизайн и заснемане на сценично изкуство” е симптоматична от гледна точка на симбиозата на съвременните изкуства. Трета глава „Анализ и изследвания на сценичните изкуства” предава научен облик на докторантския труд и го превръща в оригинално изследване на процесите в създаването и възприемането на изкуството на светлинния дизайнер. Авторският подход е изразен в аналитичните изследвания на база осветяване на пространството и принципите на светлинен дизайн, като е синтезиран алгоритъм за заснемане на сценично производство, без да се нарушава мощното въздействие на светлинната пластика и визуалната експресия.

В социологичен план докторантката доказва сериозния проблем от липсата на светлинен дизайнер в много български постановки и изгубените възможности за цялостен облик на спектакъла. От друга страна, безличното присъствието на светлинен дизайнер в много от сценичните решения за шоу създават досадното напрежение у зрителите поради липсата на творчески светлинен език.

Като научен консултант на тази докторантура имахме две основни направления – представяне на професията и изкуството на светлинния дизайнер и ситуацията в българската същност на липсата на тази професия. Надявам се, че този текст ще бъде полезен на всички професионалисти търсещи мощното въздействие на светлината от екрана и сцената.

Илюстративният материал, заложен в докторантурата създава допълнителна визуална възможност за доказване на теоретичните разсъждения и създава завършеност на разработката. Обстойната библиографска справка придава истинност на научното изследване и допълнителна информация за ефективността на положения труд.

Преди да приключим днешната процедура искам да отправя една покана към докторант Василена Горанова – помислете за преподавателска работа в НАТФИЗ „Кр. Сарафов”.

Предлагам напълно убедено на Академичния съвет и уважаемото научно жури магистър-оператор Василена Горанова да придобие научна степен „доктор” по професионално направление 8.4 Театрално и филмово изкуство (Кинознание, киноизкуство и телевизия) в НАТФИЗ.

Аз гласувам с ДА!

Проф. д-р Теодор Янев